

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Кафедра підприємництва та маркетингу

О. Б. Василик

СТАТИСТИКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

**Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни студентів
спеціальності «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»**

**Івано-Франківськ
2019**

О. Б. Василик

СТАТИСТИКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

**Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни студентів
спеціальності «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»**

УДК 339.138

В-19

Рецензент:

Іванова М.О. кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва та маркетингу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

*Рекомендовано методичною радою університету
(протокол № від р.)*

Василик О. Б.

В-19 Статистика підприємництва: методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2019. – 23 с.

МВ

Методичні вказівки призначені для самостійного вивчення дисципліни «Статистика підприємництва». Розроблені відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. У методичних вказівках наведені зміст дисципліни за темами, завдання та питання для самоконтролю з кожної теми.

Методичні вказівки призначені для студентів очної і заочної форми навчання спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

УДК 339.138

БК

МВ

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1 Розподіл видів занять.....	7
2 Рекомендована література.....	8
3 Робоча програма дисципліни.....	10
4 Методичні вказівки щодо вивчення дисципліни.....	11
5 Контрольні питання.....	16
6 Вибір завдання на контрольну роботу.....	22
7 Оцінка знань студентів.....	22

ВСТУП

Мета вивчення дисципліни – набуття фахівцями компетенцій щодо методів статистичної оцінки економічних явищ і процесів підприємницької діяльності, методів статистичних досліджень та аналізу.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен демонструвати такі **результати навчання** через знання, уміння та навички:

- забезпечувати систематичний процес збору інформації соціально-економічного характеру;
- пропонувати оптимальну систему показників статистичного аналізу господарської діяльності суб'єктів підприємництва;
- виявляти фактори впливу на показник (головні та другорядні) та оцінювати залежність зміни результуючого показника від зміни кожного з факторів;
- встановлювати закономірності та тенденції розвитку соціально-економічних явищ;
- використовувати аналіз інформації для усунення недоліків в діяльності підприємства при прийнятті управлінських рішень.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів

компетентностей, передбачених відповідним стандартом вищої освіти України:

загальних:

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- володіння методами спостереження, опису, ідентифікації та класифікації статистичної інформації;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;

фахових:

- знання щодо методів збирання, зведення та групування інформації про соціально-економічні явища і процеси, необхідні для проведення

статистичного аналізу господарської діяльності суб'єктів підприємництва;

- здатність використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички з статистичних методів, що впливають на формування підприємницьких рішень.

Результати навчання дисципліни деталізують **такі програмні результати навчання, передбачені відповідним стандартом вищої освіти України:**

- демонструвати здатність генерувати нові ідеї при здійсненні статистичного аналізу діяльності підприємств;
- демонструвати вміння приймати обґрунтовані рішення щодо оптимальних методів аналізу статистичної інформації, необхідних для вирішення існуючої проблеми для прийняття управлінських рішень.

1 РОЗПОДІЛ ВИДІВ ЗАНЯТЬ

В таблиці 1.1 наведено розподіл видів занять відповідно до робочої програми дисципліни

Таблиця 1.1 – Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни

Курс та семестр за робочим навчальним планом	4 курс, 7 семестр	
	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість модулів	1	1
Загальний обсяг часу, год	90	90
Аудиторні заняття, год, у т.ч.:	36	12
лекційні заняття	18	6
семінарські заняття	-	-
практичні заняття	18	6
лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота, год, у т.ч.	54	78
виконання курсового проекту (роботи)	-	-
виконання контрольних (розрахунково-графічних) робіт	-	-
опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	20	20
опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	14	38
підготовка до практичних занять та контрольних заходів	20	20
підготовка до екзамену	-	-
Форма семестрового контролю	Диференційований залік	

2 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Статистика підприємств. Навчальний посібник: С. О. Матковський, О. С. Гринькевич, О. З. Сорочак [et al.]. – 3-ге вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2017. – 560 с. Режим доступу: <https://textbook.com.ua/statistika/1473453174>

2. Статистика: теоретичні засади і прикладні аспекти. Навчальний посібник: Р. В. Фещур, А. Ф. Барвінський, В. П. Кічор та інші. За наук. ред. Р. В. Фещура. – 2-е видання, оновлене і доповнене. – Львів.: „Інтелект-Захід”, 2003. – 576 с.

3. Статистично-економетричні методи в підприємстві : навчальний посібник / [Перезова І. В., Побігун С. А., Василик О. Б., Іванова М. О., Обельницька Х. В., Даляк Н. А.]; за заг. ред. Перезової І. В., Побігуна С. А. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. – 226 с.

Додаткова література

4. Назарова О.Ю., Чуприна О.А. Статистика підприємств: Навчально-методичний посібник за курсом для студентів спеціальності «Прикладна статистика». – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. - 112 с. Режим доступу:

<http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14182/2/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.PDF>

5. Статистика. Підручник // А. В. Головач, А. М. Єріна, О. В. Козирєв та ін. – К.: Вища школа, 1993. – 623 с.

6. Статистика. Збірник задач. Навчальний посібник // А. В. Головач, А. М. Єріна, О. В. Козирєв та ін. – К.: Вища школа, 1994. – 448 с.

8. «Prometheus» – громадський проект масових відкритих онлайн-курсів// Режим доступу: <https://prometheus.org.ua>: Курс «Соціологія та

соціальні дослідження: що, як, навіщо?» Режим доступу :
https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/SOC101/2015_T1/about

9. Публікація документів Державної Служби Статистики України [електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://ukrstat.org/uk>

10. Державна служба статистики України [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>

3 РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Розподіл за темами представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Розподіл за темами

№	Найменування змістових модулів	Кількість годин		Література	
		лекцій	практичних	порядковий номер	розділ, підрозділ
M1	Статистика підприємництва	18	18		
1	Предмет, метод та основні завдання статистики підприємництва	2	-	1-4	1
2	Підприємство як об'єкт статистичного вивчення	2	2	1 2 3	2 8.2, 8.4 1.2
3	Статистика активів підприємства	2	2	1 2 4 5	6 8.1 3,4 16
4	Статистика персоналу	2	2	2 4 5	8.3 5 13, 14
5	Статистика витрат підприємництва	4	4	1 2 4 5	8 8.2, 8.3 7 15,17
6	Статистика продукції	2	2	1 2 3 5	9 8.2 2.4 12
7	Статистика фінансового стану і фінансових результатів підприємницької діяльності	4	6	1 2 3 4 5	10 8.5-8.7 8 8 17.7

4 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛІВ

Тема 1 Предмет, методи та основні завдання статистики підприємництва

Зміст теми

Роль статистики у бізнесі. Предмет та основні завдання статистики підприємництва. Одиниці спостереження в статистиці підприємств. Система показників статистики підприємництва

Методичні вказівки

Роль статистики у бізнесі. Поняття статистики підприємництва. Мета та предмет статистики підприємництва. Завдання статистики підприємства.

Одиниця спостереження. Статистичні одиниці. Адміністративні одиниці. Система показників статистики підприємництва.

Тема 2 Підприємство як об'єкт статистичного вивчення

Зміст теми

Поняття та класифікація підприємств. Статистичне вивчення основних напрямів діяльності підприємства. Реєстри та звітність підприємств. Основні класифікатори України.

Методичні вказівки

Підприємство, господарська діяльність. Види та організаційні форми підприємств. Основні напрями діяльності підприємств.

Інформаційне забезпечення підприємництва. Статистична інформація. Основна фінансова та податкова звітність підприємств. Форми статистичної звітності: класифікація, календар подання, порядок заповнення

Основні класифікатори України. ЄДОПОУ, КВЕД, КОПФГ, КОРУУ.

Тема 3 Статистика активів підприємства

Зміст теми

Поняття, класифікація та види оцінки основних засобів. Показники стану та руху основних засобів. Показники ефективності використання основних засобів. Поняття та класифікація оборотних активів. Показники використання оборотних активів

Методичні вказівки

Поняття активів підприємства. Основні засоби. Завдання статистики основних засобів. Класифікація основних засобів. Види оцінки основних засобів

Схема балансу основних засобів за первісною та залишковою вартістю. Показники стану основних засобів. Показники руху основних засобів.

Показники використання основних засобів. Індексний метод аналізу фондіввіддачі

Поняття оборотних активів. Види оборотних активів. Склад матеріальних оборотних активів. Показники наявності та використання оборотних активів

Тема 4 Статистика персоналу

Зміст теми

Склад працівників підприємства. Показники руху чисельності працівників. Показники використання робочого часу. Аналіз ефективності використання персоналу.

Методичні вказівки

Поняття персоналу підприємства. Склад працівників підприємства.

Тарифний розряд. Статистична оцінка чисельності працівників.

Поняття руху персоналу підприємства. Абсолютні показники руху робочої сили. Відносні показники інтенсивності руху персоналу підприємства.

Абсолютні та відносні показники використання робочого часу.

Продуктивність праці. Методи розрахунку продуктивності праці. Індекси продуктивності праці. Факторний аналіз змін продуктивності праці.

Тема 5 Статистика витрат підприємництва

Зміст теми

Основні напрями та показники статистичного вивчення витрат підприємства. Класифікація витрат. Операційні витрати. Аналіз показників собівартості продукції. Витрати на оплату праці. Абсолютні, відносні та середні показники статистики витрат на оплату праці. Статистичне вивчення матеріальних витрат. Матеріаломісткість продукції

Методичні вказівки

Поняття витрат підприємства. Завдання статистики витрат підприємства. Класифікація витрат.

Групування витрат на виробництво. Поняття та категорії собівартості продукції. Статистичні методи дослідження собівартості продукції.

Поняття оплати праці. Форми і системи оплати праці. Фонди заробітної плати. Показники середньої заробітної плати працівників. Індексний аналіз середньої заробітної плати та фонду оплати праці.

Статистичне вивчення матеріальних витрат. Матеріаломісткість продукції

Тема 6 Статистика продукції

Зміст теми

Поняття та склад продукції підприємств різних видів економічної діяльності. Вивчення динаміки і виконання плану виробництва продукції. Використання індексного методу у статистиці продукції. Статистичний аналіз якості продукції

Методичні вказівки

Поняття та завдання статистики продукції. Поняття продукції. Види продукції.

Вартісні показники обсягу продукції. Ритмічність виробництва. Асортимент продукції. Статистичне вивчення динаміки обсягу продукції.

Використання індексного методу у статистиці продукції.

Поняття якості продукції. Складові якості продукції. Статистичний аналіз якості продукції

Тема 7 Статистика фінансового стану і фінансових результатів підприємницької діяльності

Зміст теми

Інформаційне забезпечення статистичного аналізу. Показники фінансової стійкості. Показники ліквідності та платоспроможності. Показники ділової активності. Показники ефективності підприємницької діяльності

Методичні вказівки

Інформаційне забезпечення статистичного аналізу у підприємницькій діяльності. Система статистичних показників оцінки фінансового стану

підприємств. Показники, які характеризують фінансові результати господарської діяльності підприємств. Завдання статистики фінансових результатів підприємств.

Аналіз балансу підприємства. Показники фінансової стійкості. Залежність підприємства від зовнішніх джерел. Власні обігові кошти підприємства.

Поняття платоспроможності. Види ліквідності. Аналіз показників платоспроможності та ліквідності.

Показники ділової активності. Економічна інтерпретація коефіцієнтів оборотності. Розрахунок тривалості обороту.

Аналіз звіту про фінансові результати. Поняття рентабельності. Загальні принципи розрахунку показників рентабельності. Підходи до оцінки отриманих результатів.

5 КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Дайте визначення підприємства.
2. У чому полягає мета та завдання діяльності підприємства?
3. Охарактеризуйте основні ознаки підприємства.
4. Назвіть види об'єднань підприємств в Україні та розкрийте їхню сутність.
5. Перелічіть основні класифікаційні ознаки підприємств в Україні.
6. Для чого призначена виробнича програма підприємства?
7. Назвіть фактори, які впливають на виробничу структуру підприємства.
8. Охарактеризуйте основні елементи виробничої структури.
9. Дайте визначення підприємницької діяльності.
10. Наведіть характеристики діяльності підприємств прирістного та підприємницького типу.
11. У чому полягає статистичне вивчення діяльності підприємства?
12. Дайте визначення статистичних показників та системи показників.
13. Наведіть та поясніть функції статистичних показників.
14. Назвіть та охарактеризуйте три блоки показників виробничо-господарської діяльності підприємства.
15. Дайте поняття основних засобів.
16. Чим відрізняються основні засоби від оборотних?
17. Які ознаки класифікації основних засобів?
18. Які існують вартісні показники оцінки основних засобів?
19. Для чого проводиться переоцінка основних засобів?
20. Які види зносу розрізняють в економічній теорії і практиці? У чому їх відмінність?
21. Що таке „амортизація” основних засобів?
22. Які існують методи амортизації основних засобів?
23. Яке значення має прискорена амортизація основних засобів?
24. Якими показниками характеризуються рух основних засобів?

25. Якими показниками характеризуються стан основних засобів?
26. Як визначаються фондоддача і фондоємність?
27. Наведіть формули розрахунку та поясніть сутність індексів, що використовуються для аналізу динаміки середньої фондоддачі.
28. Якими показниками характеризується фондоозброєність праці?
29. Дайте визначення оборотних засобів.
30. Охарактеризуйте склад оборотних засобів підприємства.
31. Як обчислюються показники наявності й оборотності оборотних засобів?
32. Як визначається економія або додаткові витрати підприємства внаслідок зміни оборотності оборотних засобів?
33. Яке значення мають поточні запаси сировини й матеріалів?
34. Яке значення має страховий запас?
35. Яке значення має сезонний запас?
36. Як визначається рівень забезпечення підприємства матеріальними ресурсами?
37. Що розуміють під питомою витратою матеріалу?
38. Як визначаються і яке значення мають індекси питомих витрат матеріалів?
39. Як визначається і що характеризує показник матеріалоємності продукції?
40. Як визначається зведений індекс показника матеріалоємності продукції та сума економії (додаткових витрат) підприємства під впливом зміни цього показника?
41. Наведіть методику розрахунку прямих і обернених показників продуктивності праці.
42. Який існує взаємозв'язок між показниками виробітку робітників?
43. Дайте характеристику методів вимірювання рівня і динаміки продуктивності праці.

44. Наведіть та поясніть систему індексів, що використовується для аналізу динаміки середнього виробітку.
45. Наведіть та поясніть функціональну модель, яку використовують для факторного аналізу середнього річного виробітку одного працівника промислово-виробничого персоналу.
46. Як розраховуються та що характеризують показники виконання годинних та змінних норм виробітку?
47. На які групи поділяються чинники, що впливають на зміну продуктивності праці?
48. Що являє собою фонд оплати праці?
49. У чому відмінність фондів оплати праці, що визначаються на підприємстві?
50. Як розраховуються показники рівнів заробітної плати?
51. Який існує взаємозв'язок між показниками рівнів заробітної плати?
52. Наведіть та поясніть систему індексів, що використовується для характеристики динаміки середньої заробітної плати.
53. Як визначаються та що характеризують коефіцієнти випередження?
54. Як впливає на структуру собівартості продукції співвідношення динаміки продуктивності праці та її оплати?
55. Як розраховуються та що характеризують внутрішньогрупові та міжгрупова дисперсії при вивченні диференціації працівників за рівнем заробітної плати?
56. Як розраховується емпіричний коефіцієнт детермінації та що він характеризує?
57. Як оцінюється економічна ефективність застосування і споживання ресурсів живої праці?
58. Дайте поняття собівартості продукції.
59. За якими ознаками групуються витрати підприємства?
60. Що таке прямі і непрямі витрати?

61. Дайте характеристику економічних елементів витрат.
62. Як змінюються змінні витрати зі зміною обсягу виробництва?
63. Як змінюються постійні витрати залежно від зміни обсягу виробництва?
64. Яке значення має групування витрат за статтями калькуляції?
65. Яке значення мають показники собівартості одиниці продукції?
66. Які методи обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції застосовуються на підприємствах?
67. Як визначається економія від зниження собівартості продукції?
68. Як визначаються показники витрат на гривню реалізованої продукції?
69. Які фактори впливають на відхилення фактичних витрат на гривню реалізованої (товарної) продукції від передбачених планом?
70. Як визначити вплив зміни цін на зміну витрат на гривню реалізованої (товарної) продукції?
71. Як визначити вплив зміни собівартості на зміну витрат на гривню продукції?
72. Як визначити вплив асортиментних зрушень на зміну витрат на гривню продукції?
73. Як визначається індекс динаміки собівартості продукції порівнянної за виробничим методом?
74. Як визначається індекс динаміки собівартості продукції порівнянної за галузевим методом?
75. Що є промисловою продукцією?
76. Назвіть та охарактеризуйте види продукції за ступенем готовності.
77. Що таке умовно-натуральні одиниці вимірювання продукції? Чим вони відрізняються від умовних одиниць?
78. Наведіть та охарактеризуйте систему вартісних показників продукції підприємства.

79. Наведіть та поясніть функціональну модель взаємозв'язку між вартісними показниками продукції.
80. Як здійснюється розрахунок індексу динаміки виробництва продукції за період більший ніж 2 суміжні роки, у тому випадку, якщо мав місце перехід від одних порівнянних цін до інших?
81. Наведіть та поясніть формулу розрахунку індексу виконання плану з асортименту продукції.
82. Як здійснюється оцінка виконання плану випуску продукції з урахуванням її комплектності?
83. На основі яких показників здійснюється аналіз ритмічності роботи підприємства?
84. Що розуміють під якістю продукції?
85. Що розуміють під довговічністю та надійністю продукції тривалого користування?
86. Наведіть формули та поясніть, коли використовуються індекси якості продукції, які запропоновані В.А. Трапезниковим та А.Я. Боярським.
87. Наведіть та поясніть формулу зведеного індексу виконання плану сортності продукції.
88. Що таке поправний та остаточний брак?
89. Як визначаються абсолютний та відносний показники розміру браку?
90. Як визначається збиток від поправного та остаточного браку продукції?
91. Як розраховується розмір втрат підприємства від випуску бракованої продукції?
92. Які функції має на підприємстві прибуток?
93. Як визначається прибуток від реалізації продукції?
94. Як визначається валовий прибуток?
95. Дайте визначення балансового прибутку.
96. Як визначається чистий прибуток?

97. Наведіть систему показників, які характеризують фінансові результати від операційної діяльності підприємства.
98. Які існують основні напрямки використання чистого прибутку підприємства?
99. Які існують групування факторів, що впливають на величину прибутку, який підприємство отримує за результатами своєї діяльності?
100. Наведіть формули розрахунку абсолютної зміни прибутку від реалізації одиниці продукції під впливом зміни фізичного обсягу та структури продукції, собівартості та цін?
101. Дайте визначення рентабельності.
102. Як визначаються загальна рентабельність і рентабельність продукції?
103. Як визначається рентабельність капіталу?
104. Як визначається зміна рентабельності продукції на основі мультиплікативної моделі?
105. Що включає аналіз фінансового стану підприємства?
106. Що розуміють під фінансовою стійкістю підприємства?
107. Що розуміють під платоспроможністю підприємства?
108. Як розраховується та що характеризує коефіцієнт автономії?
109. Як визначається коефіцієнт фінансової стійкості підприємства?
110. Які показники використовують для оцінки кредитоспроможності підприємства?
111. Які показники використовують для аналізу фінансової самостійності підприємства?
112. Що таке дебіторська заборгованість і за допомогою яких показників здійснюється її статистичний аналіз?
113. Що таке кредиторська заборгованість підприємства?
114. Які різновиди кредиторської заборгованості виділяють з її загальної суми?

6 ВИБІР ЗАВДАННЯ НА КОНТРОЛЬНУ РОБОТУ

Контрольна робота складається з відповіді на запитання №1-114 (6 запитань).

Завдання на контрольну роботи для заочної форми навчання вибирається по останній цифрі номера залікової книжки або по порядковому номеру в списку журналу групи, або за завданням викладача.

Робота оформляється в учнівському зошиті в клітинку або на аркушах формату А-4

7 ОЦІНКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка роботи студента над засвоєнням дисципліни реалізується за допомогою структурного (лекційні заняття), поточного (практичні заняття) і семестрового (диференційований залік) контролю.

Засвоєння теоретичних знань для студентів денної форми навчання перевіряється шляхом тестування за відповідними модулями. Студент отримує семестрову оцінку з врахуванням набраної протягом семестру кількості балів. Студент за семестр може отримати максимальну рейтингову оцінку 100 балів.

Підсумкова структурна оцінка (ПСО) визначається як сума балів за всі види робіт, передбачені робочою програмою з дисципліни.

До семестрового контролю (диференційований залік) студент допускається якщо його ПСО складає не менше, ніж 35 балів. У випадку, якщо студент набрав 60 і більше балів та виконав при цьому навчальну програму, він може отримати рейтингову оцінку, яка дорівнює набраній підсумковій.

Студент, який на початок сесії не набрав 35 балів, згідно рішення деканату направляється на комісію для остаточного вирішення питання про допуск до семестрового контролю.

Студент заочної форми навчання для допуску до семестрового контролю повинен виконати і захистити у визначені терміни контрольну роботу. Підсумкову оцінку студент заочної форми навчання отримує на основі результатів бальної оцінки, отриманої при написанні залікової роботи.

Оцінка з дисципліни виставляється студенту відповідно до чинної шкали оцінювання, що наведена нижче.

Остаточне оцінювання з дисципліни проводиться відповідно до вимог чинного Положення «Про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу студентів»

Таблиця 7.1 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
67-74	D	задовільно
60-66	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни